

ISSN: 3060-4613

MAKTABGACHA
VA MAKTAB
TA'LIMI VAZIRLIGI

O'zbekiston
Milliy Pedagogika
Universiteti

No6(2)
2026

- 13.00.00 Pedagogika fanlari
- 13.00.01 Pedagogika nazariyasi. Pedagogik ta'limotlar tarixi
- 13.00.02 Ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi (sohalar bo'yicha)
- 13.00.03 Maxsus pedagogika
- 13.00.04 Jismoniy tarbiya va sport mashg'ulotlari nazariyasi va metodikasi
- 13.00.05 Kasb-hunar ta'limi nazariyasi va metodikasi
- 13.00.06 Elektron ta'lim nazariyasi va metodikasi (ta'lim sohaları va bosqichlari bo'yicha)
- 13.00.07 Ta'limda menejment
- 13.00.08 Maktabgacha ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi
- 13.00.09 Ijtimoiy pedagogika
- 07.00.00 Tarix fanlari
- 19.00.00 Psixologiya fanlari
- 01.00.00 Fizika-matematika fanlari
- 02.00.00 Kimyo fanlari
- 03.00.00 Biologiya fanlari
- 09.00.00 Falsafa fanlari
- 10.00.00 Filologiya fanlari
- 11.00.00 Geografiya fanlari

M

AKTABGACHA VA AKTAB TA'LIMI

Pedagogika, psixologiya fanlariga ixtisoslashgan ilmiy jurnal

MAKTABGACHA VA MAKTAB TA'LIMI

Elektron nashr. 594 sahifa,
5-iyun, 2026-yil.

BOSH MUHARRIR:

Karimova E'zoza Gapijanovna – O'zbekiston Respublikasi Maktabgacha va maktab ta'limi vaziri

BOSH MUHARRIR O'RINBOSARI:

Ibragimova Gulsanam Ne'matovna – Pedagogika fanlari doktori, professor

TAHRIRIYAT KENGASHI A'ZOLARI

Ibragimov X.I. – pedagogika fanlari doktori, akademik
Shoumarov G'.B. – psixologiya fanlari doktori, akademik
Qirg'izboyev A.K. – Tarix fanlari doktori, professor
Jamoldinova O.R. – pedagogika fanlari doktori, professor
Sharipov Sh.S. – pedagogika fanlari doktori, professor
Shermuhhammadov B.Sh. – pedagogika fanlari doktori, professor
Ma'murov B.B. – pedagogika fanlari doktori, professor
Madraximova F.R. – pedagogika fanlari doktori, professor
Kalonov M.B. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Nabiyev D.X. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Qo'ldoshev Q. M. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Ikramxanova F.I. – filologiya fanlari doktori, professor
Ismagilova F.S. – psixologiya fanlari doktori, professor (Rossiya)
Stoyuxina N.Yu. – psixologiya fanlari nomzodi, dotsent (Rossiya)
Magauova A.S. – pedagogika fanlari doktori, professor (Qozog'iston)
Rejep O'zyurek – psixologiya fanlari doktori, professor (Turkiya)
Wookyu Cha – Koreya milliy ta'lim universiteti rektori (Koreya)
Polonnikov A.A. – psixologiya fanlari nomzodi, dotsent (Belarus)
Mizayeva F. O. – Pedagogika fanlari doktori, dotsent
Baybayeva M.X. – pedagogika fanlari doktori, professor
Muxsiyeva A.T. – pedagogika fanlari doktori, professor
Aliyev B. – falsafa fanlari doktori, professor
Abdullayeva N. Sh. – Pedagogika fanlari doktori (DSc), professor
Doniyorov S. M. – “Yangi O'zbekiston” va “Pravda Vostoka” gazetalari tahririyati DM bosh muharriri, O'zbekiston Respublikasida xizmat ko'rsatgan jurnalist, filologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
G'afurov D. O. – falsafa fanlari doktori (Phd)
Shomurodov R.T. – iqtisodiyot fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Mirzayeva F. O. – pedagogika fanlari doktori (DSc), dotsent
Jalilova S.X. – psixologiya fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Bafayev M.M. – psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Usmonova D.I. – Samarqand iqtisodiyot va servis institute dotsenti
Saifnazarov I. – falsafa fanlari doktori, professor
Nematov Sh.E. – pedagogika fanlari nomzodi (PhD)
Tillashayxova X.A. – psixologiya fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Yuldasheva F.I. – pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Yuldasheva D.B. – filologiya fanlari bo'yicha falsafa (PhD) doktori, dotsent
Tangriyev A. T. – Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti kafedra professori
Ashurov R. R. – psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Panjiyev M. A. – Qashqadaryo viloyati Maktabgacha va maktab ta'limi boshqarmasi boshlig'ining birinchi o'rinbosari
Xudayberganov N. A. – Xorazm Ma'mun akademiyasi Tabiiy fanlar bo'limining katta ilmiy xodimi, biologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Vaxobov Anvar Abdusattor o'g'li – Pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori, dotsent

Muassis: “Tadbirkor va ishbilarmon” MChJ

Hamkorlarimiz: O'zbekiston Respublikasi Maktabgacha va maktab ta'limi vazirligi, O'zbekiston milliy pedagogika universiteti

EDITOR-IN-CHIEF:

Karimova E'zoza Gapirzhanovna – Minister of Perschool and School Education of the Republic of Uzbekistan

DEPUTY EDITOR-IN-CHIEF:

Ibragimova Gulsanam Ne'matovna – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

EDITORIAL BOARD MEMBERS:

Ibragimov X.I. – Doctor of Pedagogical Sciences, Academician

Shoumarov G. B. – Doctor of Psychological Sciences, Academician

Qirg'izboyev A. K. – Doctor of Historical Sciences, Professor

Jamoldinova O.R. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Sharipov Sh.S. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Shermuhhammadov B.Sh. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Ma'murov B.B. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Madraximova F.R. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Kalonov M.B. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Nabiyev D.X. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Koldoshev K. M. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Ikramxanova F.I. – Doctor of Philological Sciences, Professor

Ismagilova F.S. – Doctor of Psychological Sciences, Professor (Russia)

Stoyuxina N.Yu. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor (Russia)

Magauova A.S. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor (Kazakhstan)

Rejep O'zyurek – Doctor of Psychological Sciences, Professor (Turkey)

Wookyu Cha – President of the National University of Education, Korea (South Korea)

Polonnikov A.A. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor (Belarus)

Mizayeva F. O. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Baybayeva M.X. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Muxsiyeva A.T. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Aliyev B. – Doctor of philosophy, professor

Abdullayeva N. Sh. – Doctor of Pedagogical Sciences (DSc), Professor

Doniyorov S. M. – Editor-in-Chief of the DM Editorial Office of the newspapers “Yangi O'zbekiston” and “Pravda Vostoka”, Honored Journalist of the Republic of Uzbekistan, Doctor of Philosophy (PhD) in Philology, Associate Professor

Gafurov D. O. – Doctor of Philosophy (PhD)

Shomurodov R.T. – Candidate of Economic Sciences (PhD), Associate Professor

Mirzayeva F. O. – Doctor of Pedagogical Sciences (DSc), Associate Professor

Jalilova S.X. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Bafayev M.M. – Doctor of Philosophy in Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Usmonova D.I. – Associate Professor, Samarkand Institute of Economics and Service

Saifnazarov I. – Doctor of philosophy, professor

Nematov Sh.E. – Candidate of Pedagogical Sciences (PhD)

Tillashayxova X.A. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Yuldasheva F.I. – Doctor of Philosophy in Pedagogical Sciences (PhD), Associate Professor

Yuldasheva D.B. – Doctor of Philosophy (PhD) in Philological Sciences, Associate Professor

Tangriyev A.T. – is a professor of Tashkent State University of Economics

Ashurov R. R. – Doctor of Philosophy (PhD) in Psychology, Associate Professor

Panjiyev M. A. – First Deputy Head of the Department of Preschool and School Education of the Kashkadarya Region

Khudaiberganov N. A. – Senior Researcher of the Department of Natural Sciences of the Khorezm Mamun

Academy, Doctor of Philosophy (PhD) in Biological Sciences

Vakhobov Anvar Abdusattor oglu – Doctor of Philosophy in Pedagogical Sciences, Associate Professor

“Maktabgacha va maktab ta'limi” jurnali O'zbekiston Respublikasi Oliy attestatsiya komissiyasining quyidagi qarorlariga asosan pedagogika va psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD) hamda fan doktori (DSc) ilmiy darajasiga talabgorlarning dissertatsiyalaridagi asosiy ilmiy natijalarni chop etish uchun milliy ilmiy nashrlar ro'yxatiga kiritilgan:

Pedagogika fanlari bo'yicha: OAK Kengashi tavsiyasi (26.08.2024-y., №11-05-4381/01) asosida:

- Ekspert kengashi (29.10.2024-y., №10)
- Rayosat qarori (31.10.2024-y., №363/5)

Psixologiya fanlari bo'yicha: Toshkent davlat pedagogika universiteti murojaatiga asosan OAK tavsiyasi (24.04.2025-y., №11-05-2566/01):

- Ekspert kengashi (25.05.2025-y., №10)
- Rayosat qarori (08.05.2025-y., №370/5)

“Maktabgacha va maktab ta'limi”
jurnali

26.09.2023-yildan

O'zbekiston Respublikasi Prezidenti
Administratsiyasi huzuridagi Axborot
va ommaviy kommunikatsiyalar
agentligi tomonidan **№C-5669363**
reyestr raqami tartibi bo'yicha
ro'yxatdan o'tkazilgan.

Litsenziya raqami: **№136361**

MUNDARIJA

Bitiruvchi talabalarning qadriyatlar tizimining psixologik xususiyatlari	10
<i>Abdulazizova Muslima, Abdurasulova Sevinch, Ikromova Aziza, Iskanderova Sayyora</i>	
Oila va ta'lim tizimida raqamli xavfsizlik madaniyatini shakllantirish va uning psixologik omillari.....	14
<i>Nurmatov Nurhayot Nurziyot o'g'li, Yo'lchiyeva Zarinabonu Sanjarali qizi</i>	
Ta'lim tizimida sun'iy intellekt texnologiyalarining o'rni	18
<i>Abdullayeva Arofatxon Abdavaxobovna, Mirzahamdov Shahriyor Botir o'g'li</i>	
O'quvchilarni sport musobaqalariga tayyorlashda jismoniy tarbiya o'qituvchisining kasbiy kompetensiyasining tarkibiy tuzilmasi va rivojlanish mexanizmlari	22
<i>Abduraximov Ziyodullo Xojiakbar o'g'li, Tuxtapulatov Shahobiddin Nuriddinovich, Nasimov Ulug'bek Orif o'g'li</i>	
Ta'limni raqamli transformatsiyalash sharoitida o'quv jarayonini tashkil etishning integratsion shakllarini qo'llash metodikasi.....	28
<i>Allamova Shoxista Shavkat qizi</i>	
Surxon vohasida sog'liqni saqlash tizimi: muammolar va yechimlar (Sherobod tumani misolida, 1925–1945-yillar).....	33
<i>Allamurotov Asadbek Baxtiyor o'g'li</i>	
Umumiy o'rta ta'lim maktablarida kasbga yo'naltirish tizimini takomillashtirish	37
<i>Axmedova Muxabbat Axmedovna</i>	
Ko'p o'zgaruvchili funktsiyaning oraliq qiymatlari haqidagi teoremlar va ularning isbotlari	42
<i>Boqiyev X. X., Muxtorova Sevinch Asad qizi, Yuldoshova E'zoza Ravshan qizi</i>	
Bo'lajak mutaxassislarining huquqiy tafakkurini rivojlantirishning ilmiy-nazariy asoslari	46
<i>D. M. Xolnazarova</i>	
Oilaviy tarbiya samaradorligini oshirishda innovatsion yondashuvlar: tajriba-sinov natijalari asosida	49
<i>Ibragimova Aziza Toshniyazovna</i>	
Bo'lajak tabiiy fanlar o'qituvchilarining metodik kompetentligini shakllantirishda interaktiv integratsiyaning roli	55
<i>Jo'rayeva Xushro'ya Yaxyoxon qizi</i>	
Corrective Feedback in Foreign Language Learning Acts as a Vital Tool for Improving Accuracy With Research Indicating.....	58
<i>Kamalova Dilnoza Kurbanbayevna</i>	
Doping va halollik masalasi: sportdagi dolzarb muammo.....	64
<i>Kobilov Sobir Donakulovich</i>	
Yunon-rum kurashi bilan shug'ullanuvchi sportchilarning teknik va taktik harakatlarini takomillashtirish usullari.....	69
<i>Muhtorov Abdusattor Abdupatto o'g'li</i>	
3-4 yoshli bolalarda nutqning grammatik tuzilishini shakllantirishning psixolingvistik asoslari	75
<i>Rasulova Xulkaroy Abduhalil qizi</i>	
Maktabgacha yoshdagi bolalarda gender identifikatsiyasini rivojlantirishda ota-onalar bilan ishlashning mobil ilovaga asoslangan innovatsion modeli	80
<i>Razzoqova Mahliyo Qosimjonovna</i>	
Umumiy o'rta ta'lim maktablarida geografiya fanining zamonaviy metodik yondashuvlari va o'qitishning samaradorligi.....	84
<i>Sunnatillayeva Zarina Sulaymon qizi</i>	
Boshlang'ich ta'limda zamonaviy texnologiyalardan foydalanishning samaradorligini oshirish usullari	88
<i>Usmonov Salohiddin, Jo'rayeva Rayhona</i>	
Bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarining konfliktologik kompetentligini rivojlantirish konsepsiyasi	94
<i>Latipova Ma'rifat Salohiddin qizi, Zaripova Xolida Baxtiyor qizi</i>	
O'quvchilarda tanqidiy fikrlashni rivojlantirishning interfaol metodlari.....	100
<i>Zokirov Mirzaraxim Abdualiyevich</i>	
O'quv jarayonida innovatsion baholash texnologiyalarining ilmiy-pedagogik mazmuni	103
<i>Sobirova Marjona Shavkat qizi</i>	
Taekvondochilarning musobaqa davrida hujumkorlik jihatlarini oshirish	110
<i>Abdufattoyev Abrorjon Abduraxmon o'g'li</i>	

Gender yondashuv asosida talabalarni kasbiy faoliyatga tayyorlashning pedagogik imkoniyatlari.....	114
<i>Shokirova Hilola Abduraxmon qizi</i>	
Ingliz tilida tinglab tushunish malakasini rivojlantirishda raqamli ta'limning samaradorligi	120
<i>Aytimbetova U. T.</i>	
Bo'lajak tarbiyachilarning ijodiy kompetensiyalarini rivojlantirishda raqamli texnologiyalardan foydalanish ...	124
<i>Axmedova Nazokat Erkinovna</i>	
"Inklyuziv ta'lim. gospital pedagogika" fanida dasturiy-metodik ta'minotning mazmuniy-texnologik va monitoring-dagnostik komponentlari.....	128
<i>Azamxonov Baxodir Sayitkamolxonovich</i>	
Ingliz tilida og'zaki nutq ko'nikmalarini rivojlantirishda 5–6-sinf o'quvchilari uchun samarali usullar	132
<i>Rajabova Zarafshon Davronovna</i>	
Bo'lajak o'qituvchilarda kasbiy nutq madaniyatini shakllantirishning innovatsion-metodik asoslari	135
<i>Tuxtayeva Mehriyo Shavkatovna</i>	
Boshlang'ich sinflarda sifat so'z turkumini o'rganish mazmuni.....	140
<i>Usmonova Gulnoza Jaloliddin qizi</i>	
Образность современной медицинской терминологии	144
<i>Дулдулова Наргиза Ашимовна, Мирзаахмедова Нигора Ашимовна</i>	
Развитие исследовательской компетентности младших школьников посредством межпредметной проектной деятельности.....	148
<i>Мухтарова Лобар Абдиманнабовна, Нормаматова Розия Уктам кизи</i>	
Психолого-педагогические риски цифровой образовательной среды	153
<i>Рузметова Хилола Абдушариповна, Моминова Мадина Шукурулла кизи</i>	
"TALIA": система контент-генерации на основе ИИ для подготовки учителей	157
<i>Хасанов Зафар Шавкат угли</i>	
Artificial Intelligence in Foreign Language Education: Enhancing Critical Thinking and Academic Communication Skills	164
<i>Allamuratov Gofur Ashurovich</i>	
Talabalarning bolalardagi ijtimoiy moslashuvni shakllantirishga kasbiy tayyorgarligini takomillashtirish.....	169
<i>Inomova Mahliyo Yusuf qizi</i>	
Jamoaviy va yakkakurashchi professional sportchilar motivatsiyasining ijtimoiy-psixologik farqlari	172
<i>Qaimova Gulmira Uchqun qizi</i>	
Maktabgacha ta'limda steam yondashuvini loyiha asosida joriy etishning pedagogik strategiyalari.....	176
<i>Radjapova Zuxra Tirkashevna, Abdullayeva Sarviniso</i>	
Katta guruh tarbiyalanuvchilarida steam kompetensiyalarini shakllantirishning pedagogik va yoshga oid psixologik xususiyatlari.....	179
<i>Radjapova Zuxra Tirkashevna, Rakhimova Laylo Hamidjon qizi</i>	
Maktabgacha ta'lim tashkilotlarida bolalarning axloqiy fazilatlarini shakllantirishning zamonaviy pedagogik yondashuvlari.....	183
<i>Yakubova Zilola Zikirovna</i>	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarining divergent fikrlashlarini rivojlantirish	187
<i>Adizova Nigora Baxtiyorovna, Akbarova Sarvinoz Sadriddinovna</i>	
Bo'lajak tarix o'qituvchilarida tarixiy tafakkur fenomenini rivojlantirish.....	191
<i>Djumaniyazov Farxod Ulugbekovich</i>	
Pedagogical Conditions for Developing Professional Motivation of Economics Students Through Gamification in English Language Classes.....	196
<i>Bobokeldieva Maftuna Abdusamad qizi</i>	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarida bilish faoliyatlarini shakllantirish asoslari	203
<i>Urunov Abduxalil Madjidovich</i>	
STEAM yondashuvi vositasida fizika fanida o'quvchilarning maxsus kompetensiyalarini rivojlantirish metodikasi	208
<i>Jo'rayev H. O., Avezov I. Yo., Sharipov S. B.</i>	
STEAM ta'limi vositasida maktabgacha yoshdagi bolalarning innovatsion fikrlashini rivojlantirish	214
<i>Cho'ponova Sharifa Bozor qizi, Achilov Obid Muzrobovich</i>	
Bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarining konstruksiyalash va modellashtirish kompetensiyalarini rivojlantirish.....	219
<i>Haydarov Mirjalol Shog'dorovich</i>	

MUNDARIJA СОДЕРЖАНИЕ CONTENTS	<p>Raqamli ta'lim muhitida bo'lajak boshlang'ich ta'lim o'qituvchilarining kasbiy shakllanish individual trayektoriyasini loyihalash metodikasi 222 M. B. Sheraliyeva</p> <p>Raqamli davrda kitobxonlik madaniyati va adabiyotning roli 228 Nabiyeva Sharifa Ismailovna, Ergasheva Mehriyona O'lmas qizi</p> <p>Jismoniy tarbiya ta'limida sun'iy intellektdan foydalanish imkoniyatlari 231 O'razboeva Adiba Abdug'ani qizi</p> <p>Milliy kashtachilik asosida 5-sinf o'quvchilarining estetik tarbiyasini takomillashtirishning pedagogik imkoniyatlari 236 Olimova Dilnoza Murodullo qizi</p> <p>Aralash ta'lim texnologiyalari asosida bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarining metodik tayyorgarligini 5E modeli vositasida takomillashtirish 240 Rajabova Nodirabegim Komilovna</p> <p>Oliy ta'lim talabalarining jismoniy sifatlarini rivojlantirishning metodik tizimini takomillashtirish 245 Raximov Bobirjon Abdurasulovich</p> <p>Raqamli pedagogikaning zamonaviy ta'lim rivojlanishidagi o'rni 250 Tojiyeva Asila Abdimannon qizi, Pardayeva Ra'no Eshboyevna</p> <p>Ajdodlar siymosini ifodalash vositasida talabalarni milliy iftixor ruhida tarbiyalash jarayoni pedagogik muammo sifatida 255 Xaitov Zufar Asroralievich</p> <p>Готовность к обучению в школе у детей подготовительной группы 260 Шералиев Сарварбек Сохибжон угли</p> <p>Oliy ta'lim muassasasi talabalarining mustaqil ishini tashkil etishga oid nazariy yondashuvlar tahlili 263 Asadova Zarina Axmadovna</p> <p>Grammatik tarjima metodining asosiy tamoyillari va xususiyatlari 272 Erkinova Madina Komil qizi</p> <p>Umumta'lim maktablarini boshqarishda sinf rahbarlari faoliyatining pedagogik mohiyati 275 Komilova Ziroatxon Murodjon qizi</p> <p>Maktabga tayyorlov guruhida bolalarni savodga tayyorlashda rivojlanish markazlarining metodik ta'minotini takomillashtirish texnologiyalari 282 Maxmutazimova Yulduz Raxmatovna, Avazova Gulshoda Shodi qizi</p> <p>Turizm sohasi talabalarining ingliz tilidagi kasbiy diskursida uchraydigan kommunikativ to'siqlar va ularni bartaraf etish mexanizmlari 289 Usmonova Zilola Javlon qizi</p> <p>Chet tilini kasbiy fanlar bilan integratsiyalashda cilil modelining pedagogik xususiyatlari 294 Yo'ldoshev Otabek Abdug'aniyevich, Amirkulov Asliddin Shuxratovich</p> <p>Bo'lajak texnologik ta'lim o'qituvchilarini integrativ yondashuv asosida kompetensiyalarini rivojlantirish 299 Rajabova Dilfuza Abdumajitovna</p> <p>Социально-психологические особенности проявления тревожности и страха у жертв торговли людьми в подростковом возрасте 303 Махмудова Д. А.</p> <p>Adabiy asarlarda xronotop muammosining badiiy ahamiyati 306 Yaqubjonov Iqboljon Odiljonovich</p> <p>Maktabgacha yoshdagi bolalarni intellektual rivojlantirishda sensor integratsiya yondashuvining ahamiyati .. 311 To'rayeva Charosxon Shavkat qizi</p> <p>Boshlang'ich sinf darslarida ekologik tarbiyani shakllantirishning samarali metodlari 316 Rahmonova Mavluda Suvon qizi, Safarova Rushana Murodullo qizi</p> <p>Badiiy asarlarni o'qitishda empatik yondashuvning metodik imkoniyatlari 320 Shoyimova Shoiri Sanakulovna</p> <p>Bolalar me'yoriy ontogenezida yozuv va grafomotor ko'nikmalarini rivojlanishi 323 Alimova Kamola Xayrulla qizi</p> <p>Yosh voleybolchilarda o'yin qarorini qabul qilish (Decision-making) ko'nikmalarini shakllantirish metodikasi 328 Azimova Gulnoza Karimjon qizi</p> <p>Bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarining pedagogik tayyorgarligini rivojlantirishning pedagogik shart-sharoitlari 333 Muxamadaliyeva Madinabonu Bohodirjon qizi</p>
-------------------------------------	--

Raqamli egizak texnologiyasi asosida bo'lajak muhandislarning kasbiy kompetensiyasini rivojlantirish metodikasi	336
<i>Sorimsokov Uchqun Soatboy o'g'li</i>	
Boshlang'ich sinf o'quvchilariga integrativ mashqlar orqali ta'lim berishning ahamiyati.....	340
<i>Zokirov Javohir G'aybullo o'g'li</i>	
Voleybol sport turini o'rgatish va uning mohiyati	345
<i>Eshbayev Ximmat Ablakul o'g'li</i>	
Qizlarning jamiyatdagi ijtimoiy faolligini oshirishning psixologik mexanizmlari	348
<i>Sodiqova Gulbarno Odiljon qizi</i>	
Oliy ta'lim professor-o'qituvchilarining kasbiy rivojlanishi va qadriyatlar integratsiyalashuvining o'ziga xosligi	352
<i>A. Bozorov</i>	
Nutqiy etiket madaniyatning bosh bo'g'ini sifatida	357
<i>Abdurahmonova Kamola Erkin qizi</i>	
Maktabgacha ta'lim yo'nalishi talabalarida ingliz tilida kasbiy yo'naltirilgan leksik kompetensiyani rivojlantirishga qo'yilgan zamonaviy talablar	362
<i>Axmatqulova Maxfuza Shuhrat qizi</i>	
Maktabgacha ta'lim tashkiloti bolalarning rivojlanishida muhim omil sifatida	370
<i>M. Xo'jamberdiyeva, Abduvohidova Shaxnoza</i>	
Jismoniy mashqlar orqali stress va emotsional zo'riqishlarni kamaytirish imkoniyatlari.....	373
<i>Baxodirova Gulyora Nuriddin qizi</i>	
Kasbiy ta'limning raqamli transformatsiyasi va o'quvchilarni kasbga yo'naltirishning ilmiy-pedagogik asoslari	378
<i>Biysenov Temirbek</i>	
Boshlang'ich sinf ona tili ta'limida raqamli texnologiyalardan foydalanishning didaktik asoslari	382
<i>Bo'libekova Maftuna Shermuxammadovna</i>	
"Tarbiya" darslarini tashkil etish texnologiyalari	388
<i>Boltayeva Marjona Oybek qizi, Samadova Mahbuba Nutfullo qizi</i>	
Challenges in Translating Behavioral Verbs: A Lexicographic Perspective from English and Uzbek.....	392
<i>Elchayev Zokhidjon Akhmatovich</i>	
Zamonaviy ta'lim tizimida raqamli texnologiyalarni qo'llashning istiqbolli yo'nalishlari	396
<i>Ernazarov Zohid Nazarovich</i>	
Tejamkor ta'lim muhitida kaizen texnologiyasi vositasida bo'lajak o'qituvchilarning boshqaruv madaniyatini rivojlantirish.....	400
<i>Eshonkulova Shaxnoza Bayturayevna</i>	
Maktabgacha yoshdagi bolalarda innovatsion pedagogik texnologiyalar vositasida tabiiy fanlarga doir bilimlarni shakllantirish	403
<i>Nuriddinova Maysara Ikramovna, Eshonqulova Uralbuvish Fayzullayevna</i>	
Raqamli transformatsiya jarayonida bo'lajak o'qituvchilarda pedagogik mahoratni rivojlantirish	406
<i>G. X. Narzullayeva, F. M. Miraximova</i>	
Ekologik omillarning yosh sprinterlarning koordinatsion qobiliyatlarini rivojlantirishdagi va musobaqa faoliyatidagi o'rni (Orol bo'yi mintaqasi misolida).....	411
<i>Genjemuratova Guljaxon Berdimbetovna</i>	
Emotsional intellekt konsepsiyasining rivojlanish bosqichlari	416
<i>Giyasova Nozimaxon Qahramon qizi</i>	
Maktabgacha ta'lim tashkilotlarida bolalarning tadqiqotchilik faoliyatini rivojlantirish	419
<i>Imamova Nilufar Zabiyyulla qizi</i>	
Maktabgacha ta'lim tashkilotlarida tarbiyachi-pedagoglarni tayyorlashda dual yondashuv	422
<i>Israilova Xusnida Adilovna</i>	
Legaltech va Lawtech: global istiqbollar, muammolar va imkoniyatlar	427
<i>Kalandarova Gavhar Sulaymanovna, Nematov Dilshodbek</i>	
Kasbiy faoliyatda muloqot madaniyati va nutq mahoratini rivojlantirishning metodologik jihatlari.....	432
<i>Kalandarova Gavhar Sulaymanovna, Raxmatullayeva Shaxnoza</i>	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarining o'qish ko'nikmalarini ingliz tilida shakllantirishda o'qitish metodlarining ahamiyati	435
<i>Kamalova Saida Maxamat Ibraximovna</i>	

Bo'lajak maktabgacha ta'lim pedagoglarini kasbiy faoliyatga tayyorlashda kreativ yondashuvning pedagogik imkoniyatlari	439
<i>Kambarova Dilfuza Salijanovna</i>	
Maktabdan tashqari ta'lim tizimida o'qituvchilarning motivatsiyasini oshirishda psixologik qo'llab-quvvatlashning o'rni	443
<i>Karimova Nigora</i>	
Bo'lajak pedagoglarning intellektual-artistik mahoratini rivojlantirishda mikromodulli mobil ta'lim (M-Learning) texnologiyasining loyihasi	447
<i>Karribojeva Lobarxon Fayzulla qizi</i>	
Raqamli ta'lim platformasi yordamida texnologiya darslarida o'quvchilarning kreativligini rivojlantirish.....	452
<i>Raxmatov A'zam Ashur o'g'li, Kenjayeva Marjona Komil qizi</i>	
CEFR standartlari asosida ielts imtihoniga tayyorlash metodikasi	457
<i>Mavlyanova Nilufar Suvankulovna, Ahadova Go'zal Ismatullojevna</i>	
Project-Based Learning in Professional Education	461
<i>Mukhtarova Nozima Kuchkarovna</i>	
Kreativ kompetensiya- zamonaviy o'qituvchi muhim kasbiy sifatining ustuvor omili	464
<i>Nazarova Madinabonu Narzi qizi</i>	
Maktabgacha ta'lim muassasalaridagi bolalarning ijtimoiy moslashuvini ta'minlashda psixologik xizmatning o'rni.....	468
<i>Nosirova Muhabbat Pirmurod qizi, Jabborova Malohat Azimovna</i>	
Yuqori sinf o'quvchilarida o'ziga ishonchni oshirishda psixologik treninglarning ahamiyati.....	472
<i>Nozimbojeva Muqaddas Abdulvohid qizi</i>	
Brayl sistemasidagi boshlang'ich sinflarda tabiiy fanlarni o'qitishda interfaol uslublardan foydalanish.....	477
<i>Nuriddinova Maysara Ikramovna, Jo'raqulova Sharofat Baxtiyorovna</i>	
Abdulla avloniy ijodida gender madaniyati va ijtimoiy mas'uliyat g'oyalarning pedagogik tahlili	480
<i>Nurimbetova Shaxnoza Gayrat qizi</i>	
Analitik kimyo fanidan mass-spektrometriya mavzusini muammoli ta'lim metodi asosida o'qitish samaradorligini oshirish.....	485
<i>Nurjanova Fazila Farxadovna, Qo'chqarova Nargiza Otabekovna</i>	
Talabalarda oilaviy budjetni boshqarish kompetensiyalarini rivojlantirishda loyiha ta'limining o'rni.....	489
<i>Nurmatova Maftuna Ilxamovna</i>	
Tyutorlarning innovatsion faoliyatini tashkil etishda sun'iy intellektga asoslangan texnologiyalardan foydalanishning ahamiyati.....	493
<i>O'rinova Nilufar Muhammadovna, Muxammadjonova Madinabonu Isroiljon qizi</i>	
Ona tili darslarida o'quvchilarda sintaktik tushunchalarni shakllantirish usullari.....	498
<i>O'rozbojeva Dilnoza Alimboy qizi</i>	
Xulq-atvor fe'llarining ma'nosini yoritishda misollarning funksional roli	501
<i>Ochilova Sanobar Narzullayevna</i>	
Pedagogik ta'lim jarayonida umummadaniy kompetentlikning mazmuni va tarkibiy komponentlari	504
<i>Olimova Dilrabo Nurali qizi</i>	
Boshlang'ich sinflarda tabiiy fan orqali ekologik madaniyatni shakllantirishning pedagogik-psixologik bosqichlari.....	508
<i>Orifjonova Iroda Orifjon qizi, Qutlimuratova Barchinoy Xolmurot qizi, Sirojeva Jasmina Rustamovna</i>	
Pedagogik fanlarni o'rganish jarayonida bo'lajak o'qituvchilarni badiiy meros asosida ma'naviy-estetik rivojlantirishning pedagogik imkoniyatlari	512
<i>Otaboboyeva Umida Ilxomovna</i>	
Maktabgacha yoshdagi bolalarning matematik rivojlanishida mental yondashuv metodikasining ahamiyati	517
<i>Parpijeva Mohinur Baxtiyor qizi</i>	
Yosh avlodni milliy ruhda tarbiyalashda madaniy merosning ahamiyati.....	520
<i>Radjapova Zuxra Tirkashevna</i>	
Boshlang'ich ta'lim jarayonida interfaol metodlardan foydalanishning samarali usullari	523
<i>Rahmonova Mavluda Suvon qizi, Sanginova Sevinch Bunyod qizi</i>	
Pedagogik sinflarni tashkil etish tamoyillari va asoslari.....	527
<i>Sadullojeva Farog'at Hikmatillo qizi</i>	

Yillik mashg'ulot jarayonida o'rta masofa yuguruvchilarining tezlik-kuch ko'rsatkichlarini rivojlantirish metodikasi	530
Saotov Farhod Alisher o'g'li	
Bugungi kunda talabalarni mutaxassis sifatida shakllantirishda maqsadga muvofiqlik, natijadorlik, optimallik va ijodkorlik mezonlari (pedagogika ta'lim yo'nalishi misolida).....	535
Satimboyeva Xurshidaxon Anvarjon qizi	
O'quvchilarning nutq kompetensiyasini rivojlantirish metodlari	539
Sharipova Marjona Rashidovna	
Zamonaviy yoshlar orasida prokrastinatsiya muammosi.....	543
Tillayeva Nodira Iskandar qizi	
Maktabgacha yoshdagi bolalarning estetik madaniyatini shakllantirish	546
Umarova Gulshod Abduljabbarovna	
Yoshlarning ijtimoiy identifikatsiyasi shakllanishining psixologik omillari	552
Xolmirzayev Zafar Mirzamadinovich	
Karate sport turining madaniyati.....	556
Xomudjonova Feruza Komiljon qizi, Isayev Saidasliddinxon Islom o'g'li	
Ko'ngillilik faoliyatining ijtimoiy-pedagogik ahamiyati.....	560
Yo'ldosheva Iqbol Bekbo'lsin qizi	
Talaba-yoshlarni milliy kurash mashg'ulotlariga tayyorlash metodikasini takomillashtirish	563
Zaynobidinov Dilshodbek Qobilovich	
Raqamli ta'lim muhitida o'smirlarning o'zini anglash jarayoni va uning shaxsiy rivojlanishga ta'siri.....	567
Zufarova Yulduzxon Muxiddin qizi	
Интерпретация биологических терминов на русском языке	570
Абдуллаева Нигора Курбановна	
Жанровые особенности рассказа-антиутопии В. С. Маканина "Однодневная война".....	574
Дмитрий Валерьевич Пупонин	
Мифопоэтика и аксиологические функции архетипа матери-хранительницы в повестях В. Г. Распутина "Последний срок" и "Прощание с матёрой"	578
Коржовова Шахло Одилжоновна	
Методологические аспекты изучения адаптаций Песчанковых (Gerbillidae) к аридным условиям: анализ классических и современных исследований	585
Нурова Хикоят Кенжаевна	
К вопросу о руководстве самостоятельной работой студентов при изучении иностранных языков	590
Рахимова Мухайё Акмаловна	

BOSHLANG'ICH SINF DARSLARIDA EKOLOGIK TARBIYANI SHAKLLANTIRISHNING SAMARALI METODLARI

Rahmonova Mavluda Suvon qizi

Denov tadbirkorlik va pedagogika instituti
Pedagogika fakulteti Boshlang'ich ta'lim
kafedrası stajyor-o'qituvchisi

ORCID. 0009-0004-5829-8476

Safarova Rushana Murodullo qizi

Boshlang'ich ta'lim yo'nalishi 4-bosqich talabasi

Annotatsiya: Ushbu maqolada boshlang'ich sinf o'quvchilarida ekologik tarbiya va ekologik madaniyatni shakllantirishning samarali pedagogik metodlari hamda yondashuvlari yoritilgan. Kichik maktab yoshidagi bolalarning psixologik xususiyatlaridan kelib chiqib, ta'lim jarayonida interaktiv o'yinlar, loyiha ishlari, hayotiy keyslar va axborot-kommunikatsiya texnologiyalari vositalaridan foydalanishning ahamiyati asoslab berilgan. Shuningdek, o'quvchilarda tabiatga nisbatan mas'uliyatli munosabatni shakllantirishga qaratilgan amaliy tavsiyalar keltirilgan.

Kalit so'zlar: ekologik tarbiya, boshlang'ich sinf, ekologik madaniyat, interaktiv metodlar, loyiha ishi, ekologik ong, tabiatni muhofaza qilish.

Abstract: This article discusses effective pedagogical methods and approaches for developing environmental education and ecological culture among primary school students. Considering the psychological characteristics of younger school-aged children, the study substantiates the importance of using interactive games, project-based learning, real-life case studies, and information and communication technologies (ICT) in the educational process. In addition, practical recommendations aimed at fostering a responsible attitude toward nature are presented.

Key words: environmental education, primary school, ecological culture, interactive methods, project-based learning, ecological awareness, nature conservation.

Аннотация: В данной статье рассматриваются эффективные педагогические методы и подходы к формированию экологического воспитания и экологической культуры у учащихся начальных классов. С учётом психологических особенностей детей младшего школьного возраста обоснована значимость использования интерактивных игр, проектной деятельности, практико-ориентированных кейсов и средств информационно-коммуникационных технологий в образовательном процессе. Также представлены практические рекомендации по формированию ответственного отношения к природе.

Ключевые слова: экологическое воспитание, начальная школа, экологическая культура, интерактивные методы, проектная деятельность, экологическое сознание, охрана природы.

KIRISH

Bugungi kunda global miqyosda kuzatilayotgan iqlim o'zgarishlari, bioxilma-xillikning kamayishi va transchegaraviy ekologik inqirozlar insoniyat oldiga atrof-muhitni muhofaza qilish masalasini eng dolzarb vazifa sifatida qo'yimoqda. Ushbu global tahdidlarni bartaraf etish nafaqat texnik yoki iqtisodiy choralarni ko'rishni, balki jamiyat a'zolarida, ayniqsa, maktab yoshidanoq ekologik ong va madaniyatni shakllantirishni ham talab etadi. Zero, ekologik muammolarning tub ildizi inson omili va uning tabiatga bo'lgan munosabati bilan bog'liqdir. Shu bois uzluksiz ta'lim tizimining poydevori hisoblangan boshlang'ich sinflarda ekologik tarbiyani tizimli yo'lga qo'yish hayotiy zaruratga aylandi.

Yurtimizda ekologik ta'lim va tarbiya masalasi davlat siyosatining ustuvor yo'nalishlaridan biri etib belgilangan. Xususan, yangi tahrirdagi O'zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasining 62-moddasida fuqarolarning atrof-muhitga ehtiyotkorona munosabatda bo'lish majburiyati qat'iy belgilab qo'yilgan. Shuningdek, O'zbekiston Respublikasining Ekologik ta'limni rivojlantirish konsepsiyasi hamda "O'zbekiston - 2030" strategiyasida yosh avlod qalbida ekologik madaniyatni yuksaltirish, ta'lim muassasalarida "yashil" ko'nikmalarni shakllanti-

rish davlat ahamiyatiga molik vazifa sifatida e'tirof etilgan. Ushbu normativ-huquqiy asoslar boshlang'ich ta'lim jarayonida ekologik tarbiya metodikasini tubdan yangilash zarurligini ko'rsatadi.

Xalqaro tajribaga nazar tashlaydigan bo'lsak, rivojlangan davlatlarda boshlang'ich sinfdanoq ekologik tarbiyaga alohida yondashuv mavjud. Masalan, Finlyandiya ta'lim tizimida o'quvchilar haftasiga kamida bir marta tabiat qo'ynida (o'rmon va parklarda) dars o'tadilar, bu esa ularda nazariy bilimlarni hayotiy ko'nikmalarga aylantirish imkonini beradi. Yaponiyada esa "Mottainai" (isrof qilmaslik) falsafasi maktab dasturlariga singdirilgan bo'lib, bolalarga chiqindilarni saralash va resurslarni asrash amaliy jihatdan o'rgatiladi. Germaniyada esa boshlang'ich sinf o'quvchilari uchun maxsus ekologik loyihalar tashkil etilib, bolalar o'z maktab hovlisida o'simliklar yetishtirish va ularni parvarish qilish orqali tabiat bilan bevosita muloqotga kirishadilar. Bunday ilg'or xalqaro tajribalarni milliy ta'lim tizimimizga kreativ tarzda moslashtirish muhim ahamiyat kasb etadi.

Kichik maktab yoshidagi bolalar (7-11 yosh) dunyoni emotsional darajada, asosan, kuzatish va taqlid qilish orqali anglaydilar. Biroq an'anaviy ta'lim usullari, ya'ni faqat quruq ma'ruza yoki kitobdan o'qib berish orqali bolada tabiatga nisbatan chinakam muhabbat va mas'uliyat tuyg'usini uyg'otish qiyin. Zamonaviy ta'lim tizimi o'qituvchidan darslarni qiziqarli, ko'rgazmali va amaliy shaklda tashkil etishni talab qiladi.

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR SHARHI

Boshlang'ich sinf o'quvchilarida ekologik dunyoqarash va tabiatga nisbatan mas'uliyatli munosabatni shakllantirish masalasi uzoq yillardan buyon pedagog va psixolog olimlarning diqqat markazida bo'lib kelmoqda. Kichik maktab yoshidagi bolalarning psixologik xususiyatlari hamda ularning atrof-muhitni emotsional idrok etishi J. Piage (Jean Piaget) va L. Vigotskiy kabi dunyo miqyosidagi psixologlarning ilmiy ishlarida asoslab berilgan. Ularning konsepsiyalariga ko'ra, 7-11 yoshli bolalarda dunyoqarash faol harakat va ko'rgazmalilik asosida shakllanadi.

Ekologik pedagogika sohasida xalqaro miqyosda keng o'rganilgan yondashuvlardan biri - "Joyga asoslangan ta'lim" (Place-Based Education) hisoblanadi. Devid Sobel (David Sobel) o'z tadqiqotlarida ta'kidlashicha, boshlang'ich sinf yoshidagi bolalarga global ekologik muammolarni (masalan, global isish) to'g'ridan-to'g'ri singdirish ularda qo'rquv va loqaydlikni keltirib chiqarishi mumkin. Olim bu holatni "ekofobiya" deb ataydi. Aksincha, ta'limni bolaning yaqin atrof-muhitini, maktab hovlisini va mahalliy tabiatni o'rganishdan boshlash samaraliroqdir.

Mustaqil Davlatlar Hamdo'stligi (MDH) olimlaridan I.D. Zverev, A.N. Zaxlebniy va N.A. Rikovlar maktabda ekologik ta'limning uzluksizligi hamda fanlararo integratsiyasini tadqiq etganlar. Ularning fikricha, ekologik tarbiya alohida fan sifatida emas, balki barcha o'quv fanlarining mazmuniga singdirilgan holda berilishi lozim.

Respublikamiz pedagog olimlaridan S. Nursultonova, J. O'rozboyev, Sh. Avazov va A. Mamatovlar o'z ilmiy ishlarida O'zbekistonning tabiiy-iqlimiy sharoitlari hamda milliy qadriyatlaridan kelib chiqqan holda boshlang'ich sinflarda ekologik tarbiya berishning metodik asoslarini ishlab chiqqanlar. Xususan, o'zbek xalq pedagogikasidagi tabiatni e'zozlash, suvni isrof qilmaslik, "yashil niyat" bilan ko'chat ekish kabi an'analarni zamonaviy dars shakllari (masalan, "Tabiiy fanlar" darslari) bilan integratsiya qilish loyihaviy ta'limning asosi sifatida ko'rsatiladi.

Biroq adabiyotlar tahlili shuni ko'rsatadiki, raqamli texnologiyalar rivojlangan bugungi davrda boshlang'ich sinf o'quvchilarining ekologik faolligini oshirishda interaktiv o'yinlar va keys-stadi (case-study) metodlaridan kompleks foydalanish tizimi yetarlicha yoritilmagan. Ushbu maqola aynan shu bo'shliqni to'ldirishga xizmat qiladi.

TADDIQOT METODOLOGIYASI

Ushbu tadqiqotni olib borishda hamda boshlang'ich sinflarda ekologik tarbiyani shakllantirishning samarali usullarini aniqlashda kompleks metodlar tizimidan foydalanildi. Tadqiqot jarayoni pedagogik eksperiment va empirik kuzatishlar asosida tashkil etildi.

Tadqiqotda quyidagi metodlar qo'llanildi:

1. Tahliliy-qiyosiy metod. Mavzuga oid pedagogik, psixologik va uslubiy adabiyotlar, shuningdek, ilg'or xalqaro ta'lim tajribalari (Finlyandiya va Yaponiya maktablari metodikasi) tahlil qilindi va qiyoslandi.
2. Pedagogik kuzatuv va so'rovnoma. Boshlang'ich sinf o'qituvchilari hamda o'quvchilari o'rtasida ekologik bilim va madaniyat darajasini aniqlash maqsadida diagnostik so'rovnomalar (anketalar) o'tkazildi. O'quvchilarning tabiatga bo'lgan real munosabati dars va darsdan tashqari jarayonlarda kuzatildi.
3. Pedagogik eksperiment (tajriba-sinov ishlari). Ishlab chiqilgan metodlarning samaradorligini tekshirish maqsadida maktabning boshlang'ich sinflarida tajriba-sinov darslari tashkil etildi. Bunda sinflar ikki guruhga ajratildi:
 - Nazorat guruhi. Darslar an'anaviy darsliklar va ma'ruza matnlari asosida olib borildi.

- Tajriba guruhi. Dars jarayoniga “Ekologik keyslar”, “Simulyatsion o'yinlar” (chiqindilarni saralash o'yinlari) hamda kichik hajmdagi “Yashil loyihalar” (maktab xonasi va hovlisida o'simliklarni parvarishlash) metodlari integratsiya qilindi.
- 4. Matematik-statistik metod. Tajriba-sinov darslaridan oldingi va keyingi natijalar, o'quvchilarning ekologik savodxonlik ko'rsatkichlari dinamikasi matematik-statistik tahlil qilinib, metodlarning samaradorlik darajasi baholandi.

TAHLIL VA NATIJALAR

Olib borilgan pedagogik kuzatishlar va amaliy dars jarayonlarining tahlili shuni ko'rsatadiki, boshlang'ich sinf o'quvchilariga ekologik bilimlarni shunchaki quruq ma'ruza, yodlash yoki qat'iy taqiqlar (“buni qilma”, “u yerga tegma”) shaklida berish kutilgan samarani bermaydi. Kichik maktab yoshidagi bolaning tabiati harakatga va ko'rgazmalilikka moyil bo'lgani sababli, ta'lim mazmuni hissiyotlar hamda amaliy faoliyat bilan bog'lanishi lozim.

Darslarni interaktiv va loyihaviy metodlar asosida tashkil etish o'quvchilar dunyoqarashida sezilarli ijobiy o'zgarishlarni yuzaga keltirdi. Xususan:

1. Ekologik loyihalar (masalan, sinfxona yoki maktab hovlisida o'simliklar yetishtirish) bolalarda tirik tabiatga nisbatan shaxsiy g'amxo'rlik va mas'uliyat hissini uyg'otdi. O'quvchilar o'simliklarning o'sishini o'z qo'llari bilan parvarishlash jarayonida his etib, tabiat ne'matlarini qadrlashni o'rgandilar.
2. Muammoli vaziyatlar va hayotiy keyslar kundalik turmushda resurslarni asrash (chiroqni bekorga yoqib qo'ymaslik, suvni isrof qilmaslik, qog'ozni tejash) ko'nikmalarini shakllantirdi. Bolalar darsda shunchaki tinglovchi emas, balki muammoning yechimini izlovchi faol ishtirokchiga aylandilar.

Olingan umumiy natijalar dars jarayoniga yangicha yondashuvlarni olib kirish ta'lim samaradorligini tubdan oshirishini ko'rsatadi. An'anaviy darslarda bolalar ekologik qoidalarni shunchaki yodlab, dars tugagach ularni unutishlari mumkin bo'lsa, interaktiv o'yinlar va amaliy faoliyat orqali olingan bilimlar ularning shaxsiy e'tiqodi hamda kundalik odatlarining bir qismiga aylangani kuzatildi.

Boshlang'ich sinflarda ekologik tarbiyani muvaffaqiyatli shakllantirish - bolaga global muammolarni tushuntirish emas, balki uning o'zi yashayotgan mikro-muhitda (maktabda, uyda, ko'chada) tabiat bilan uyg'un yashash madaniyatini o'rgatish demakdir. Tizimli yo'lga qo'yilgan ekologik tarbiya o'quvchilarda nafaqat atrof-muhit haqidagi bilimlarni kengaytiradi, balki ularning kelajakda tabiatga nisbatan daxldor va mas'uliyatli shaxs bo'lib yetishishlariga ham zamin yaratadi.

XULOSA VA TAKLIFLAR

Boshlang'ich sinf darslarida ekologik tarbiyani shakllantirish bo'yicha olib borilgan nazariy tahlillar, pedagogik kuzatishlar va amaliy yondashuvlar quyidagi umumiy xulosalarni chiqarishga imkon beradi.

Birinchidan, bugungi kun boshlang'ich ta'lim tizimi oldida turgan eng muhim vazifalardan biri o'quvchilarga shunchaki tabiat haqida ma'lumot berish emas, balki ularda ekologik madaniyat, ya'ni atrof-muhit bilan uyg'unlikda yashash e'tiqodini shakllantirishdir. Kichik maktab yoshidagi bolalarning dunyoqarashi va shaxsiy qadriyatlari aynan shu davrda poydevor topishi sababli, ekologik tarbiyani kechiktirmasdan boshlang'ich sinflardanoq tizimli ravishda olib borish hayotiy zarurat hisoblanadi.

Ikkinchidan, an'anaviy ta'lim usullari, ya'ni quruq ma'ruzalar, yodlashga asoslangan qoidalar yoki taqiqlar bugungi raqamli asr bolalarining ekologik ongini rivojlantirishda yetarli samarani bermaydi. Kichik maktab yoshidagi o'quvchilarning faollikka va emotsionallikka moyilligini hisobga olgan holda, dars jarayoniga loyihaviy ta'lim, ekologik o'yinlar, muammoli keyslar va jonli tabiat bilan muloqotni (ekskursiyalarni) integratsiya qilish eng to'g'ri hamda samarali pedagogik yo'l hisoblanadi.

Uchinchidan, samarali ekologik tarbiya bolaga olis hududlardagi global muammolarni tushuntirishdan emas, balki uning shaxsiy hayoti va yaqin atrof-muhitidan boshlanishi lozim. O'quvchi sinfxonada chiroqni o'chirish, suvni tejash, chiqindilarni saralash yoki o'zi ekan niholni parvarish qilish orqali global ekologik muammolarning yechimiga shaxsiy hissa qo'shish mumkinligini anglab yetadi.

Xulosa qilib aytganda, boshlang'ich sinf darslarida zamonaviy va interaktiv metodlarni qo'llash orqali biz nafaqat o'quvchilarning ekologik savodxonligini oshiramiz, balki ularni kelajakda tabiat boyliklarini asraydigan, ona sayyoramiz taqdiriga daxldorlik hissi bilan yashaydigan mas'uliyatli va komil shaxslar etib tarbiyalashga mustahkam zamin yaratamiz.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. O'zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasi. - Toshkent : O'zbekiston, 2023.
2. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2023-yil 11-sentabrdagi PF-158-son "O'zbekiston - 2030" strategiyasi to'g'risida"gi Farmoni. - Toshkent, 2023.
3. Avazov Sh. Boshlang'ich sinf o'quvchilarida ekologik dunyoqarashni shakllantirish metodikasi // Pedagogika. - Toshkent, 2021. - № 3. - B. 45-51.
4. Mamatov A., Tursunova M. "Tabiiy fanlar" (Science) darslarida interaktiv loyihalardan foydalanish metodikasi // Boshlang'ich ta'lim va innovatsiyalar. - 2024. - T. 2, № 4. - B. 112-118.
5. Nursultonova S. Boshlang'ich sinf o'quvchilarining ekologik madaniyatini rivojlantirishda xalq pedagogikasi an'alaridan foydalanish // Zamonaviy ta'lim. - Toshkent, 2020. - № 8. - B. 23-29.
6. O'rozboyev J. Ekologik pedagogika va ta'lim jarayonida "yashil" ko'nikmalarni shakllantirish : o'quv-uslubiy qo'llanma. - Nukus : Bilim, 2022. - 144 b.
7. Raxmatova D.A. Kichik maktab yoshidagi bolalarda ekologik ongini shakllantirishning psixologik xususiyatlari // Psixologiya va ta'lim. - 2023. - № 1. - B. 76-82.
8. Sobel D. Place-Based Education: Connecting Classrooms & Communities. - Great Barrington : Orion Society, 2020. - 120 p.
9. Louv R. Last Child in the Woods: Saving Our Children from Nature-Deficit Disorder. - Updated ed. - Chapel Hill : Algonquin Books, 2021.
10. Heinonen S., Koskinen L. Environmental Education in the Finnish Primary School System: Play, Forest and Learning // Scandinavian Journal of Educational Research. - 2022. - Vol. 66, No. 3. - P. 311-325.
11. Takahashi M. The Philosophy of "Mottainai" in Japanese Elementary Schools: Teaching Resource Conservation // Journal of Moral Education and Ecology. - Tokyo, 2023. - Vol. 14, No. 2. - P. 89-104.
12. Müller J. Project-Based Learning in Environmental Education: European Experiences and Methodologies // International Journal of Primary Education. - Berlin, 2024. - No. 5. - P. 202-215.
13. Zaxlebniy A.N., Dzyatkovskaya E.N. Ekologicheskoye obrazovaniye v nachalnoy shkole: noviye podxodi i tendensii // Pedagogika. - Moskva, 2021. - № 4. - S. 54-62.
14. Ismoilova G. Boshlang'ich sinflarda ekologik tarbiyaga oid darsdan tashqari mashg'ulotlarni tashkil etish tizimi // O'zbekiston olimlari va pedagoglari axborotnomasi. - 2025. - № 1(12). - B. 18-24.
15. Karshiyeva F. Multimedia va AKT vositalari orqali boshlang'ich sinf o'quvchilarining ekologik savodxonligini oshirish samaradorligi // Raqamli ta'lim va pedagogik texnologiyalar. - 2026. - T. 4, № 2. - B. 55-61.

-
- 13.00.00 Pedagogika fanlari
 - 13.00.01 Pedagogika nazariyasi. Pedagogik ta'limotlar tarixi
 - 13.00.02 Ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi (sohalar bo'yicha)
 - 13.00.03 Maxsus pedagogika
 - 13.00.04 Jismoniy tarbiya va sport mashg'ulotlari nazariyasi va metodikasi
 - 13.00.05 Kasb-hunar ta'limi nazariyasi va metodikasi
 - 13.00.06 Elektron ta'lim nazariyasi va metodikasi (ta'lim sohaları va bosqichlari bo'yicha)
 - 13.00.07 Ta'limda menejment
 - 13.00.08 Maktabgacha ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi
 - 13.00.09 Ijtimoiy pedagogika
 - 07.00.00 Tarix fanlari
 - 19.00.00 Psixologiya fanlari
 - 01.00.00 Fizika-matematika fanlari
 - 02.00.00 Kimyo fanlari
 - 03.00.00 Biologiya fanlari
 - 09.00.00 Falsafa fanlari
 - 10.00.00 Filologiya fanlari
 - 11.00.00 Geografiya fanlari

MAKTABGACHA VA MAKTAB TA'LIMI

Mas'ul muharrir: Ramzidin Ashurov

Ingliz tili muharriri: Murod Xoliyorov

Musahhih: Alibek Zokirov

Sahifalovchi va dizayner: Iskandar Islomov

2026. №6(2)

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelamasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

"Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali 26.09.2023-yildan O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan №C-5669363 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.
Litsenziya raqami: № 136361.

Manzirimiz: Toshkent shahar, Yunusobod tumani
19-mavze, 17-uy.